

3. Професійна підготовка вчителя: українські реалії, зарубіжний досвід : наук.-аналіт. доп. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; За ред. В. Кременя. Київ : Вид-во ТОВ «Юрка Любченка». 2021. 54 с.
4. Цюра С. Б., Мишишин І. Я. Професійна підготовка вчителя в університеті: умови розвитку особистого досвіду студента. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. Київ, 2013. Вип. 22(32). С. 182–185. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/14794> (дата звернення: 20.03.2024).

References:

1. Zatverdylu profesiyni standart uchytelia – dokument. NUSh. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf (data zvernennia: 25.03.2024).
2. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy vid 1 lyp. 2014 r. № 1556–VII ; stanom na 24.03.2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (data zvernennia: 25.03.2024).
3. Profesiina pidhotovka vchytelia: ukrainski realii, zarubizhnyi dosvid : nauk.-analit. dop. / Nats. akad. ped. nauk Ukrainy, In-t ped. osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy; Za red. V. Kremenia. Kyiv : Vyd-vo TOV «Yurka Liubchenka». 2021. 54 s.
4. Tsiura S. B., Myshchyshyn I. Ya. Profesiina pidhotovka vchytelia v universyteti: umovy rozvytku osobystoho dosvidu studenta. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 16: Tvorcha osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky*. Kyiv, 2013. Vyp. 22(32). S. 182–185. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/14794> (data zvernennia: 20.03.2024).

АДАМСЬКА Ірина²⁵

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0002-8913-6742](https://orcid.org/0000-0002-8913-6742)

E-mail: adamska@knu.ua

ВИКОРИСТАННЯ КІНОХРОНІК У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

Важливою складовою частиною в роботі вчителя історії є навички працювати з історичними джерелами та вміння передавати свій досвід учням. У дослідженні розглянуто практику використання кінохронік як одного з видів візуальних джерел в підготовці вчителів історії у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. З'ясовано інформаційний і дидактичний потенціал українських кінохронік. Визначено основні етапи підготовки вчителів історії до роботи з кінодокументами.

Ключові слова: кінохроніка, візуальна історія України, українська культура, вчитель історії.

***The Use of Newsreels in History Teachers Education.** An important part of a history teacher's work is the ability to work with historical sources and to pass on their experience to pupils. This research examines the practice of using newsreels as one of the types of visual sources in the education of history teachers at the Taras Shevchenko National University of Kyiv. The informational and didactic potential of Ukrainian newsreels is revealed. The main stages of preparing history teachers to work with film documents are identified.*

Keywords: Newsreels, Visual History of Ukraine, Ukrainian Culture, History Teacher.

²⁵ ©АДАМСЬКА Ірина (ADAMSKA Iryna)

Вступ. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, базуючись на багаторічних досягненнях у підготовці фахових істориків – науковців і викладачів, маючи ґрунтовні наукові та навчально-методичні розробки з історії, психології та педагогіки, запропонував вступникам власну освітню програму з підготовки вчителів історії – «Середня освіта (Історія)». Програма, яка реалізується в класичному університеті, передбачає різнобічну підготовку здобувачів освіти до педагогічної діяльності. Важливою складовою частиною в роботі педагога-історика є навички працювати з історичними джерелами та вміння передавати свій досвід учням. Тож вивчення історичних джерел, у тому числі візуальних, та набуття досвіду праці з ними має бути відображено в сучасній програмі підготовки вчителя історії.

Мета, методи і підходи. Метою дослідження є аналіз використання кінохронік як одного з видів візуальних джерел у підготовці майбутніх учителів історії на прикладі програми «Середня освіта (Історія)», яка реалізується в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. З огляду на традиції університетської освіти, доробок української і світової історичної науки, педагогіки та культурології передбачено визначити місце візуальних джерел в програмі підготовки вчителів, продемонструвати інформаційний потенціал українських кінохронік та окреслити основні завдання викладачів ЗВО в підготовці педагогів-істориків до використання кінодокументів у своїй професійній діяльності.

Основні результати. Сучасна підготовка фахівців ґрунтується на компетентнісному підході і відповідно спрямована на оволодіння загальними і фаховими компетентностями та досягнення програмних результатів навчання. Набуття як загальних, так і фахових компетентностей у рамках освітньої програми «Середня освіта (Історія)» передбачає серед іншого вміння працювати з різними джерелами. Однією із загальних компетентностей ЗК4 є здатність здійснювати пошук, аналіз та оброблення інформації з різних джерел. Перелік фахових компетентностей містить і такі, які прямо чи опосередковано пов'язані з роботою з історичними джерелами. Так, фаховою компетентністю ФК 15 передбачено здатність здійснювати критичний аналіз джерел інформації та подальше використання цієї інформації в професійній діяльності. Важливими є також інші дві фахові компетентності – ФК 1 та ФК 10, які відповідають традиціям підготовки наукових кадрів в КНУ ім. Тараса Шевченка і передбачають здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність і в площину навчального предмета, а також у знання методології спеціальних історичних дисциплін.

Серед обов'язкових компонент освітньої програми «Середня освіта (Історія)» є джерелознавство, спеціальні історичні дисципліни та джерелознавча практика. Зазначені навчальні дисципліни та практика є надзвичайно важливими для формування як професійного історика, так і для майбутнього вчителя історії. Адже

роботу з історичними джерелами покладено в основу підготовки історика і педагога. При цьому для вчителя вона не зводиться тільки до вміння використовувати різні джерела в підготовці до уроків, а й має бути доповнена здатністю навчити учнів самостійно працювати з джерелами та аналізувати їх на базовому рівні. Серед різних джерел, з якими має навчитися працювати здобувач освіти програми «Середня освіта (Історія)», є візуальні. За допомогою вибіркового компоненту програми здобувачі освіти можуть розширити свої навички роботи з джерелами, адже серед дисциплін є архівознавство та візуальна історія, у межах яких може бути й робота з візуальними джерелами. Візуальні джерела здатні урізноманітнити навчальний процес, активізувати пізнавальну діяльність учнів та мотивувати їх до самостійного вивчення дисципліни, сприяти саморозвитку. Одним з таких джерел є документальне кіно. На інформаційному і дидактичному потенціалі кінодокументів наголошують чимало українських і зарубіжних авторів [6, 7, 9].

В Україні традиція створення документальних кіноматеріалів розвивалась разом із кінематографом. Саме тому в них відображено події, постаті чи повсякденне життя початку ХХ ст., часів Української революції, радянської доби (1920 –1930-ті рр.), Другої світової війни, післявоєнні роки [1, 2, 4, 5]. Після здобуття незалежності в Україні продовжує розвиватися документальний кінематограф [5]. 10 березня 2024 р. саме документальна стрічка отримала нагороду від Американської Академії кінематографічних мистецтв і наук. Премією «Оскар» відзначено фільм Мстислава Чернова «20 днів у Маріуполі» [8].

Проте повнометражні документальні фільми більш характерні для другої половини ХХ ст. Натомість у першій половині ХХ ст. вони з'являлися досить рідко. Значно популярнішим було коротке документальне кіно – кінохроніка. У 1920-х рр. почали регулярно випускати кіножурнали, що склалися з кількох кіносюжетів. Цю традицію в 1930-х рр. продовжила спеціально створена Українська фабрика кінохроніки [3], яка функціонує і по сьогоднішній день як Українська студія хронікально-документальних фільмів («Укркінохроніка»). На основі аналізу цих кінохронік здобувачі освіти можуть отримати додаткову інформацію про події суспільно-політичного, соціально-економічного й культурного життя України.

Важливим елементом підготовки майбутніх учителів є, по-перше, ознайомлення з тематикою існуючих кінохронік і можливостями їх застосування у вивченні окремих історичних тем. По-друге, необхідно навчити їх здійснювати пошук потрібних кіносюжетів як у місці їх основного зберігання – в архівних установах, так і в мережі інтернет. І, нарешті, по-третє, ознайомити здобувачів освіти з основними принципами історичного та культурологічного аналізу матеріалів кінохронік та відпрацювати з ними на конкретних прикладах зазначені підходи роботи з кінодокументами.

Висновки. Сучасні вимоги до викладання історичних дисциплін у школі передбачають оволодіння учнями навичками роботи з історичними джерелами різного типу, у тому числі й візуальними. Саме тому важливо включати до програми навчання вчителів історії теоретичні й практичні джерелознавчі дисципліни, що й передбачено освітньою програмою «Середня освіта (Історія)» в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Цінним візуальним джерелом є кінохроніки, за допомогою яких можна розширити знання з історії України в ХХ ст. та збільшити зацікавленість учнів навчальним предметом. Для цього викладачі закладів вищої освіти мають підготувати майбутніх учителів до самостійного пошуку матеріалів кінохронік, їх опрацювання та подальшого використання в закладах загальної середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Волошенюк О. Кінохроніка 1940-1945 років: динаміка стилю. *Студії мистецтвознавчі*. 2013. Чис. 3–4. С. 51–62.
2. *Історія українського кіно : у 5 т. /* голов. ред. Г. Скрипник. Київ : Вид-во ІМФЕ, 2016. Т. 2 : 1930–1945. 448 с.
3. *Кінолітопис*. Анотований каталог кіножурналів, документальних фільмів і кіносюжетів (1896–1939) / упоряд. Н. Слончак. Київ : ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, 2009. 239 с.
4. Миславський В. Н. Історія українського кіно 1896–1930 : факти і документи : в 2 т. Харків : Вид-во «Дім Реклами», 2018. Т. 1. 680 с.
5. Міщенко М. М. Документальний кінематограф України: між історичною реконструкцією та філософським осмисленням. *Вісник Харківського нац-го ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія: Філософія. Філософські перипетії*. 2014. № 1116, вип. 50. С. 47–51.
6. Українська історія в кінофільмах: посіб. для вчит. / Волошенюк О. В, Мокрогуз О. П., Новікова Л. Є., Тримбач С. В, Черков Г. А. ; за ред. Волошенюк О. В, Іванова В. Ф. Київ : ЦВП, АУП, 2018. 57 с.
7. Burke P. Eyewitnessing : The Uses of Images as Historical Evidence. Cornell University Press, 2008. 224 p.
8. The 96th Academy Awards, 2024. URL: <https://www.oscars.org/oscars/ceremonies/2024> (дата звернення: 19.04.2024).
9. Witek P. Historyczny Film Dokumentalny Jako Dyskurs Metaforyczny. *Media audiowizualne w warsztacie historyka* / red. D. Skotarczak. Poznań, 2008. S. 129–148.

References:

1. Volosheniuk O. Kinokhronika 1940-1945 rokiv: dynamika styliu. *Studii mystetstvoznachchi*. 2013. Chys. 3-4. S. 51-62.
 2. *Istoriia ukrainskoho kino : u 5 t. /* holov. red. H. Skrypnyk. Kyiv : Vyd-vo IMFE, 2016. T. 2 : 1930-1945. 448 s.
 3. *Kinolitopys*. Anotovanyi kataloh kinozhurnaliv, dokumentalnykh filmiv i kinosiuzhetiv (1896-1939) / uporiad. N. Slonchak. Kyiv : TsDKFFA Ukrainy im. H. S. Pshenychnoho, 2009. 239 s.
 4. Myslavskiy V. N. Istoriia ukrainskoho kino 1896-1930 : fakty i dokumenty : v 2 t. Kharkiv : Vyd-vo «Dim Reklamy», 2018. T. 1. 680 s.
 5. Mishchenko M. M. Dokumentalniyi kinematohraf Ukrainy: mizh istorychnoiu rekonstruktsiieiu ta filosofskym osmyslenniam. *Visnyk Kharkivskoho nats-ho un-tu im. V. N. Karazina. Serii: Filosofiia. Filosofski perypetii*. 2014. № 1116, vyp. 50. S. 47-51.
 6. Ukrainska istoriia v kinofilmakh: posib. dlia vchyt. / Volosheniuk O. V, Mokrohuz O. P, Novikova L. Ye., Trymbach S. V, Cherkov H. A. ; za red. Volosheniuk O. V, Ivanova V. F. Kyiv : TsVP, AUP, 2018. 57 s.
 7. Burke P. Eyewitnessing : The Uses of Images as Historical Evidence. Cornell University Press, 2008. 224 p.
 8. The 96th Academy Awards, 2024. URL: <https://www.oscars.org/oscars/ceremonies/2024> (data zvernennia: 19.04.2024).
 9. Witek P. Historyczny Film Dokumentalny Jako Dyskurs Metaforyczny. *Media audiowizualne w warsztacie historyka* / red. D. Skotarczak. Poznań, 2008. S. 129-148.
-